

Petra SZÁMELOVÁ
(Nitra)

Metodológia výučby v slovensko-maďarskom kontexte

The Methodology of Teaching in Slovak-Hungarian Context

The author the present contribution describes – due to special literature and to the experience of her own – the communicative interactions in the Slovak – Hungarian intercultural process applied to education.

Key Words: communication; language; Slovak-Hungarian context; cultural relativism

Základom každej sociálnej interakcie je komunikácia, ktorá zabezpečuje každodenný kontakt členom spoločnosti. Komunikácia je reakcia na podnety okolo nás. Môže byť verbálna (jazyk), resp. nonverbálna (gestikulácia, mimika atď.). Primárnym nástrojom udržiavania spoločenskej existencie je jazyk. Aj napriek skutočnosti, že najviac informácií vyjadríme prostredníctvom jazyka, ľudský jazyk možno chápať nielen ako spôsob prenosu informácií, ale zároveň slúži na organizáciu spoločenských kontaktov, pracovnej činnosti, na uchovávanie, triedenie a klasifikáciu získaných poznatkov. Pomôže nám pri vyjadrovaní našich myšlienok, ktoré do istej miery aj formuje.

Efektívnosť výučby významne ovplyvňuje vzťah medzi pedagógom a študentmi. Dôležitú úlohu zohráva osobnosť, resp. autorita či odborná kompetencia vyučujúceho. *„Poučné sú výskumy, ktoré z pozície pedagóga analyzujú subjektívne a objektívne prvky vplyvu pedagóga na študentov, a získané skúsenosti používajú v pedagogickej praxi, či v ďalšom vzdelávaní budúcich pedagógov“* (Pataiová,

2009, s. 149). Osobnosť pedagóga je sprostredkovateľom nielen vedomostí, ale aj istých hodnôt. Táto skutočnosť má dôležitý význam v zmiešanej skupine študentov, a to nielen z lingvistického, ale aj z kultúrneho hľadiska. V našom prípade hovoríme o bilingválnom, t. j. slovensko-maďarskom prostredí. Pracujeme so zmiešanými skupinami študentov, kde väčšinu tvoria poslucháči slovenskej národnosti a prednášky sa konajú v slovenskom jazyku. Bilingvizmus je špeciálnym prípadom mnohojazyčnosti. Jednotlivec, resp. obyvateľstvo istého územia hovorí dvoma jazykmi, a to bez ohľadu na spoločenskú stratifikáciu. Rovnocenné využívanie oboch jazykov nie je možné, jednotlivec používa jeden jazyk ako hlavný. „*Korene bilingvizmu v našom stredoeurópskom kontexte sú predovšetkým dané spoločnou históriou národov žijúcich v tomto malom geografickom priestore*“ (Szabó, 2013, s. 1) Typickým príkladom javu spoločenského bilingvizmu sú územia južného Slovenska, kde žije početná maďarská národnostná menšina. S výrazom bilingvizmus, podľa mojej myšlienky, úzko súvisí pojem multikulturalizmus, čo znamená kultúrnu (etnickú) rôznorodosť a koexistenciu rozličných kultúr na určitom území.

Z hľadiska úspešnosti metodológie výučby musí pedagóg vykonať istú sociálnu percepciu a rozvinúť schopnosť flexibility a fluencie. Pedagóg, aj keď ide o dospelých ľudí, má veľkú zodpovednosť v tom, ako ovplyvní osudy svojich študentov so svojím počiatočným prístupom. „*Priamy vplyv učiteľa redukuje žiakovu voľnosť a spontánnosť a prináša horšie vyučovacie výsledky. Naopak, nepriamy vplyv učiteľa vedie k zvýšeniu žiakovej voľnosti, iniciatívy a prináša lepšie vyučovacie výsledky*“ (Gavora, 2001, s. 209). Pri práci v zmiešanej skupine študentov by sa mali dodržiavať nasledujúce kritériá: úcta k žiakovi (napr. umožniť študentom, aby oni iniciovali témy, problémy), tolerantnosť voči iným názorom (napr. rozlíšenie faktu a názoru, konfrontácia názorov, diskusia, dialóg), podpora zvedavosti a tvorivosti (divergentné otázky, návrhy, názory, riešenia) (Gavora, 2001, s. 191 – 198).

Za dôležité považujeme najmä tieto základné vlastnosti pri výučbe: bezpodmienečné prijatie, empatia a kongruencia. Úlohou pedagóga nie je v prvom rade morálne hodnotenie správania sa študentov, ale analýza, pretože čím viac akceptujeme daného človeka, tým viac je schopný realizovať sebareguláciu. Čo sa týka empatie, pedagóg sa musí zžiť do situácie študenta a musí sa snažiť dešifrovať jeho city, myslenie. Základom kongruencie je istota vo vlastných hodnotách, pričom pedagóg verí aj vlastným skúsenostiam a intuícii. Typológia učiteľov vo všeobecnosti rozlišuje tri základné typy: autokratický, demokratický vodca a *laissez faire* (liberálny). Samozrejme, môžu sa vyskytnúť zmiešané prípady. Pozitívny vzťah medzi pedagógom a študentmi je dôležitý aj z tej pozície, do akej miery sa podarí vyučujúcemu vzbudzovať záujem k predmetom, ktoré učí. Samozrejme jeden nevyklučuje toho druhého. Z pohľadu študenta sympatia voči prednášajúcim môže znamenať cestu k úspešnosti výučby a motiváciu pri spolupráci.

Odovzdávať nové informácie nie je vôbec jednoduché. Adekvátny prístup k jednotlivým témam počas prednášky si vyžaduje usporiadať si svoje myšlienky

Metodológia výučby v slovensko-maďarskom kontexte

a následne ich pretransformovať do vhodnej formy, aby sme ich mohli jasne, resp. v rámci svojich možností, zrozumiteľne prezentovať. Prednášateľ si musí byť vedomý svojich komunikačných zručností, takisto svojich nedostatkov a mal by dokázať správne pracovať s vlastnou technickou vybavenosťou (Pataiová, 2009, s. 149 – 154.)

Je všeobecne známe, že osvojovanie štátneho jazyka pre národnostné menšiny závisí od mnohých sociolingvistických, spoločenských, kultúrnych či ekonomických činiteľov. Už zo spomínaného, sociolingvistického hľadiska je podstatná aktuálna situácia politiky vzdelávania, či vôbec existuje možnosť pre dané menšiny akceptovať ich špecifické nároky na osvojovanie väčšinového jazyka. Ak štát zabezpečuje ideálne podmienky, na druhej strane potrebujeme vhodné praktické predpoklady v praxi. Je nutné, aby vznikali adekvátne menšinové vzdelávacie programy a učebnice, ktoré uspokojujú ich potreby, počet hodín na výučbu úradného jazyka, ktorý je väčšinovým jazykom. To, do akej miery si menšiny osvojujú väčšinový jazyk, do značnej miery ovplyvňuje, či minority majú možnosť v školskom vzdelávaní učiť sa väčšinový jazyk ako (prvý/first language) cudzí jazyk. Tiež je dôležité, či osvojený jazyk môžu menšiny používať v každodennej komunikácii (Kiss, 2011, s. 1 – 20). Napokon ani nehovoríme v tomto prípade o cudzom jazyku, ale o druhom jazyku, pretože nasleduje hneď po rodnom jazyku, ktorý sa ako druhý jazyk osvojuje pred cudzími jazykmi. V tomto jazyku treba rozvíjať komunikatívne kompetencie do takej miery, aby sa jednotlivec, príslušník menšiny vedel presadiť v spoločenskej, sociálnej, ekonomickej, politickej a kultúrnej oblasti. Jazykovo-vzdelávacie programy zamerané na rozvoj zručností zahŕňajú v sebe: čítanie, písanie, počúvanie, pestovanie gramatických zručností, počúvanie s porozumením a paralelný vývoj komunikatívnej kompetencie.

Na základe vyššie uvedených myšlienok môžeme konštatovať, že uvedená tematika je a aj naďalej bude aktuálna a zaslúži si hlbšie vedecko-metodologické výskumy zo strany odborníkov, respektíve mladých odborníkov.

Literatúra:

- GAVORA, Peter: Úvod do pedagogického výskumu. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2001. 236 s. ISBN 80 223 1628 8.
- KISS, Zsuzsanna Éva: Az államnyelv elsajátításának oktatáspolitikai akadályai a Felvidéken, a Vajdaságban és Erdélyben IN: Kisebbség-Kutatás, Lucius Kiadó, 1/2011.: [http://www.hhrf.org/kisebbssegkutatás/kk_2011_01/cikk.?id=1940].
- PATAIOVÁ, Helena: A pedagógus szerepe a diák személyiségének formálásában és a tanár-diák interakció kialakulásának lehetőségei. IN: Képzés és gyakorlat II., Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem, 2009. s. 149 – 154.

Petra SZÁMELOVÁ

SZABÓ, Réka: Niekol'ko myšlienok k pedagogickej praxi v bilingválnom prostredí (v tlači).

VARGA H., Gyula: Kommunikációs ismeretek. Budapest: Hungarovox Kiadó, 2001. 237 s. ISBN 963 9292 37 0